

Waterkwaliteit en visbestand in de Kalkenvaart anno 2023

■ Tekst: Marc Verbeiren, Wolvertem, maart 2023

1. Inleiding

Het stroomgebied van de Kalkenvaart is gelegen in de provincie Oost-Vlaanderen, op het grondgebied van de gemeenten Laarne, Destelbergen, Lochristi, Berlare, Wichelen en Wetteren.

De Kalkenvaart mondt uit in de Schelde, waardoor het stroomgebied behoort tot het bekken van de Boven-Schelde.

2. Waterkwaliteit

a) Huidige toestand

De Kalkense Vaart is een Vlaams oppervlaktewaterlichaam.

De fysisch-chemische kwaliteit van oppervlaktewater wordt volgens de Europese Kaderrichtlijn Water ingedeeld in vijf klassen: slecht, ontoereikend, matig, goed en zeer goed. Ook voor de biolo-

gische waterkwaliteit gelden dergelijke klassen.

Het meest recente jaar waarvoor alle meetgegevens volledig afgewerkt en beschikbaar zijn, is 2021. Ter vergelijking werden de gegevens van 2015 gebruikt.

De fysisch-chemische kwaliteit (als samenvatting van vijf gidsparameters: totaal stikstof, totaal fosfor, geleidbaar-

Tabel 71. Situering weer van de staalnameplaatsen gelegen in het Benedenscheldebekken en bemonsterd in 2009.

Nummer	X	Y	Naam	Namen	Gemeente	Omschrijving
48030250	115459	186794	MOLENBEEK	Molenbeek - Kottembeek	Wetteren	Aan de blekerij
48165125	118057	191273	KALKENVAART-STEENBEEK		Laarne	Broekmeers
48177100	118957	190288	STEENBEEK		Wichelen	Tussen Kalkenvaart en Driesesloot
48184150	118936	189694	DRIESESLOOT		Wichelen	Aan de monding met de Schelde
83510100	153005	219824	VERLENGD SCHIJN/VOORGRACHT		Antwerpen	Bij 3 spoorwegbruggen
86130150	138548	213954	WATERLOOP VAN DE HOGE LANDEN	Waterloop van de hoge landen - Vrasenebeek - Speeldersbeek	Beveren	Aan de vliegenstal
86130200	143538	216090	WATERLOOP VAN DE HOGE LANDEN	Waterloop van de hoge landen - Vrasenebeek - Speeldersbeek	Beveren	Aan de brug waar ook melkader onder stroomt
86193150	143529	216115	MELKADER		Beveren	Kallo, brug waar ook waterloop Hoge landen onder loopt

Tabel 74. Overzicht van de aangetroffen vissoorten en het totaal aantal soorten (N) op de verschillende locaties.

Nummer		tiendoornige stekelbaars	driedoornige stekelbaars	baars	bittervoorn	bermpje	blankvoorn	giebel	karper	kolblei	paling	pos	rietvoorn	snoek	vetje	snoekbaars	zonnebaars	Totaal
48030250	MOLENBEEK																	0
48165125	STEENBEEK-KALKENVAART	*	*	*	*		*	*	*	*	*			*	*		*	12
48177100	STEENBEEK		*	*	*		*	*		*	*	*	*	*				10
48184150	DRIESESLOOT		*		*			*		*	*		*					6
83510100	VERLENGD SCHIJN/VOORGRACHT	*	*	*		*					*			*				6
86130150	WATERLOOP VAN DE HOGE LANDEN	*	*						*									3
86130200	WATERLOOP VAN DE HOGE LANDEN	*	*	*							*							4
86193150	MELKADER		*	*			*	*	*	*	*		*			*		9

heid, zuurstof en pH) was voor de Kalkense Vaart zowel in 2015 als in 2021 “ontoereikend”.

De totale biologische waterkwaliteit van dit waterlichaam was in 2015 nog “ontoereikend”, maar evolueerde in 2021 naar “slecht”.

b) Toekomstperspectieven

b1) Er vonden de laatste vijf jaar heel wat inrichtingen plaats in en aan de waterloop, zowel vanuit het Agentschap voor Natuur en Bos, de Vlaamse Milieumaatschappij (VMM) als de Vlaamse Waterweg (zie ook <https://databank.publiekeruimte.info/project/kalkense-meersen/>). Het gaat hierbij onder meer om het verbinden van de Oude Schelde met de Kalkenvaart en de Schelde met het voorzien van een visvriendelijke en tegelijk veilige aantakking aan de Schelde via de bouw van een uitwateringssluuis met een vistrap en een val voor Chinese wolhandkrabben. De VMM investeerde in een oeverinrichting en een grondige slibruiming van de Kalkenvaart. Ter hoogte van Kalken-dorp koppelde Aquafin het regenwater af, wat een belangrijke bij-

drage levert aan de waterkwaliteit in de Kalkense Meersen.

De aanleg van natte natuur, het wegwerken van vismigratieknelpunten en het herstel van de structuurkwaliteit van waterlopen zijn hiermee gerealiseerde doelen in de Kalkense Meersen. Wetlands zoals deze meersen wapenen ons tegen droogte en zijn tegelijk een natuurlijke buffer tegen hevige regenval waarmee we klimaatadaptatie in de praktijk brengen.

Verwacht wordt dat alle vermelde inrichtingen en acties een verdere (biologische) kwaliteitsverbetering van de Kalkenvaart zal teweegbrengen.

b2) De Kalkenvaart wordt in het derde stroomgebiedbeheerplan afgebakend als een speerpuntgebied klasse 2. De goede toestand wordt hier verwacht tegen 2027, mits uitvoering van alle acties opgenomen in SGBP III. Ook de uitvoering van de gebiedsdekkende uitvoeringsplannen met de aansluiting van de resterende huishoudelijke vuilvracht in het gebied valt hieronder. Dit wordt verder opgevolgd vanuit het Integraal project Kalkenvaart.

3. Afvissingen

Over de Kalkenvaart zijn weinig gegevens bekend.

a) Afvissing in 2009

Het INBO bemonsterde de Kalkenvaart in 2009 in Laarne.

Tabel 71 geeft de situering weer van de staalnameplaatsen gelegen in het Benedenscheldebekken en bemonsterd in 2009.

De Kalkenvaart(-Steenbeek) heeft het nummer 48165125.

Tabel 74 geeft een overzicht weer van de aangetroffen vissoorten en het totaal aantal soorten (N) op de verschillende locaties.

Op de Kalkenvaart-Steenbeek ving men volgende twaalf soorten: tiendoornige stekelbaars, driedoornige stekelbaars, baars, bittervoorn, blankvoorn, giebel, karper, kolblei, paling, snoek, vetje en zonnebaars. Blankvoorn domineert met een aantalpercentage van 80%. Ook de beschermde bittervoorn werd hier gevangen. De vangstdensiteit is vrij

b) Tabel: Afvissing in 2012

Waterloop	Lambert X/Y	Omschrijving	Gemeente	Provincie	Bekken	Afvissingsmethode	Jaar	Datum	Nederlandse naam	Aantal per vangstinspanning
KALKENVAART	118056/191272	Broekmeers	Laarne	Oost-Vlaanderen	Bovenschedebekken	Elektrisch	2012	12/06/2012	baars	19.50
KALKENVAART	118056/191272	Broekmeers	Laarne	Oost-Vlaanderen	Bovenschedebekken	Elektrisch	2012	12/06/2012	bittervoorn	8.00
KALKENVAART	118056/191272	Broekmeers	Laarne	Oost-Vlaanderen	Bovenschedebekken	Elektrisch	2012	12/06/2012	blankvoorn	51.00
KALKENVAART	118056/191272	Broekmeers	Laarne	Oost-Vlaanderen	Bovenschedebekken	Elektrisch	2012	12/06/2012	blauwbandgrondel	0.50
KALKENVAART	118056/191272	Broekmeers	Laarne	Oost-Vlaanderen	Bovenschedebekken	Elektrisch	2012	12/06/2012	brasem	1.00
KALKENVAART	118056/191272	Broekmeers	Laarne	Oost-Vlaanderen	Bovenschedebekken	Elektrisch	2012	12/06/2012	giebel	1.00
KALKENVAART	118056/191272	Broekmeers	Laarne	Oost-Vlaanderen	Bovenschedebekken	Elektrisch	2012	12/06/2012	kurper	1.00
KALKENVAART	118056/191272	Broekmeers	Laarne	Oost-Vlaanderen	Bovenschedebekken	Elektrisch	2012	12/06/2012	kolblei	3.00
KALKENVAART	118056/191272	Broekmeers	Laarne	Oost-Vlaanderen	Bovenschedebekken	Elektrisch	2012	12/06/2012	paling	1.00
KALKENVAART	118056/191272	Broekmeers	Laarne	Oost-Vlaanderen	Bovenschedebekken	Elektrisch	2012	12/06/2012	pos	2.00
KALKENVAART	118056/191272	Broekmeers	Laarne	Oost-Vlaanderen	Bovenschedebekken	Elektrisch	2012	12/06/2012	rietvoorn	0.50
KALKENVAART	118056/191272	Broekmeers	Laarne	Oost-Vlaanderen	Bovenschedebekken	Elektrisch	2012	12/06/2012	snoek	1.50
KALKENVAART	118056/191272	Broekmeers	Laarne	Oost-Vlaanderen	Bovenschedebekken	Elektrisch	2012	12/06/2012	zeelt	0.50

hoog, de index scoort een ‘matige kwaliteit’.

b) Afvissing in 2012

Toen werden dertien vissoorten gevangen namelijk baars, bittervoorn, blankvoorn, blauwbandgrondel, brasem, giebel, kurper, kolblei, paling, pos, rietvoorn, snoek en zeelt.

c) Afvissing in 2020

Het INBO viste toen tien vissoorten namelijk baars, bittervoorn, blankvoorn, blauwbandgrondel, pos, rietvoorn, snoek,

tiendoornige stekelbaars, zeelt en zonnebaars.

In het huidige Vlaams vismeetnet heeft men geen enkele locatie op de Kalkenvaart. De Kalkenvaart werd wel bemonsterd in 2020 op vraag van de VMM omdat het een speerpuntgebied betreft. Deze locatie ligt in Laarne.

Speerpuntgebieden zijn de oppervlaktewaterlichamen waarvan men verwacht dat ze tegen eind 2027 een goede ecologische toestand hebben (klasse 2), of waar-

voor na 2027 enkel nog natuurlijk herstel nodig is (klasse 3).

BRON: schriftelijke parlementaire vraag gesteld door Vlaams volksvertegenwoordiger mevrouw Gwenny DE VROE in het Vlaams Parlement; zie: vraag gesteld aan de minister van Omgeving (Milieu) Zuhal DEMIR: “Bulletin van Vragen en Antwoorden”, Vlaams Parlement, zitting 2022-2023, vraag nr. 384 van 24 januari 2023.

c) Tabellen: Afvissing in 2020

Waterloop	Lambert X/Y	Omschrijving	Gemeente	Provincie	Bekken	Afvissingsmethode	Jaar	Datum	Nederlandse naam	Aantal per vangstinspanning
KALKENVAART	118056/191272	Broekmeers	Laarne	Oost-Vlaanderen	Bovenschedebekken	Elektrisch	2020	17/03/2020	baars	10.50
KALKENVAART	118056/191272	Broekmeers	Laarne	Oost-Vlaanderen	Bovenschedebekken	Elektrisch	2020	17/03/2020	bittervoorn	0.50
KALKENVAART	118056/191272	Broekmeers	Laarne	Oost-Vlaanderen	Bovenschedebekken	Elektrisch	2020	17/03/2020	blankvoorn	3.50
KALKENVAART	118056/191272	Broekmeers	Laarne	Oost-Vlaanderen	Bovenschedebekken	Elektrisch	2020	17/03/2020	blauwbandgrondel	2.50
KALKENVAART	118056/191272	Broekmeers	Laarne	Oost-Vlaanderen	Bovenschedebekken	Elektrisch	2020	17/03/2020	pos	5.50
KALKENVAART	118056/191272	Broekmeers	Laarne	Oost-Vlaanderen	Bovenschedebekken	Elektrisch	2020	17/03/2020	rietvoorn	0.50
KALKENVAART	118056/191272	Broekmeers	Laarne	Oost-Vlaanderen	Bovenschedebekken	Elektrisch	2020	17/03/2020	snoek	1.50
KALKENVAART	118056/191272	Broekmeers	Laarne	Oost-Vlaanderen	Bovenschedebekken	Elektrisch	2020	17/03/2020	tiendoornige stekelbaars	0.50
KALKENVAART	118056/191272	Broekmeers	Laarne	Oost-Vlaanderen	Bovenschedebekken	Elektrisch	2020	17/03/2020	zeelt	0.50
KALKENVAART	118056/191272	Broekmeers	Laarne	Oost-Vlaanderen	Bovenschedebekken	Elektrisch	2020	17/03/2020	zonnebaars	1.50

Waterloop	Lambert X/Y	Omschrijving	Gemeente	Provincie	Bekken	Jaar	Nederlandse naam	Gemiddelde Dagvangst (aantal)	Gemiddelde Gewicht (gram)
Kalkenvaart	118056/191272	Broekmeers	Laarne	Oost-Vlaanderen	Beneden-Scheldebekken	2020	baars	21.00	212.00
Kalkenvaart	118056/191272	Broekmeers	Laarne	Oost-Vlaanderen	Beneden-Scheldebekken	2020	bittervoorn	1.00	1.00
Kalkenvaart	118056/191272	Broekmeers	Laarne	Oost-Vlaanderen	Beneden-Scheldebekken	2020	blankvoorn	7.00	256.90
Kalkenvaart	118056/191272	Broekmeers	Laarne	Oost-Vlaanderen	Beneden-Scheldebekken	2020	blauwbandgrondel	5.00	7.70
Kalkenvaart	118056/191272	Broekmeers	Laarne	Oost-Vlaanderen	Beneden-Scheldebekken	2020	pos	11.00	71.20
Kalkenvaart	118056/191272	Broekmeers	Laarne	Oost-Vlaanderen	Beneden-Scheldebekken	2020	rietvoorn	1.00	0.40
Kalkenvaart	118056/191272	Broekmeers	Laarne	Oost-Vlaanderen	Beneden-Scheldebekken	2020	snoek	3.00	2940.70
Kalkenvaart	118056/191272	Broekmeers	Laarne	Oost-Vlaanderen	Beneden-Scheldebekken	2020	tiendoornige stekelbaars	1.00	1.20
Kalkenvaart	118056/191272	Broekmeers	Laarne	Oost-Vlaanderen	Beneden-Scheldebekken	2020	zeelt	1.00	164.70
Kalkenvaart	118056/191272	Broekmeers	Laarne	Oost-Vlaanderen	Beneden-Scheldebekken	2020	zonnebaars	3.00	11.50